

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAM JOGI VÉDELME

SZJSZT-19/13

A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdések

1. Az alperes szoftverének külső megjelenése, a „felhasználói élményt” meghatározó interfész menürendszere és tartalmi elemei megegyeznek-e, illetve számottevő hasonlóságot mutatnak-e a felperes szoftverének részeihez képest?

2. Szükséges-e egy szoftver vizuális megjelenítőfelületének egy másik szoftverhez történő felhasználásához a mintaként szolgáló szoftver forráskódjának, tárgyi kódjának, illetve dokumentációjának ismerete?

3. A másod- és harmadrendű alperes által készített szoftver demóváltozata forráskódjának és a felperesi szoftver forráskódjának a specifikációja közötti érdemi, eredeti jelleggel rendelkező része között megfigyelhetőek-e azonosságok, visszatükröződések?

4. A bíróság felhívja a szakértőt, hogy a másod- és harmadrendű alperes részéről 46. sorszám alatt érkezett beadványban indítványozott, valamint a felperes által az 58. sorszámú beadványban feltett kérdésekről is nyilatkozzon.

5. A bíróság felhívja a szakértőt, hogy amennyiben a korábban a jelen igazságügyi és a büntetőeljárásban kirendelt szakértő által elkészített szakértői véleményben foglaltakkal ellentétes, azoknak ellentmondó megállapításokra jut, az ellentmondás okairól is nyilatkozzon.

6. Terjessze elő az ügygel kapcsolatos egyéb észrevételeit!

A másod- és harmadrendű alperesnek a 46. sorszám alatt érkezett beadványában feltett kérdések

7. A felperesi szoftver eredeti jellegű számítógépi programalkotásnak minősül-e, figyelemmel arra is, hogy annak funkcionalitása, tartalma túlnyomórészt jogszabályok és szakmai szabályok által konkrétan meghatározott?

8. Ha a 7. kérdésre adott válasz igen, akkor az alperesi végleges szoftver a felperes szoftvertől különálló, önálló, eredeti számítógépi programalkotásnak minősül-e, figyelemmel arra is, hogy az alperes és a felperes szoftvere is ugyanazon funkciókkal rendelkezik, ugyanazon feladatok elvégzésére jött létre, ugyanazon jogszabályi és szakmai szabályok vonatkoznak rá, de más programnyelvben íródott?

9. A szakértő testület válaszoljon arra is, hogy a felperesi szoftverben szereplő adatsorok, adatsorrendek, adattípusok, jogszabályok, adatgyűjtési módszerek, szoftverfunkciók, megjelenítési módok (pipasor), a feltett kérdések sorrendje és tartalma, a kérdések és adatok csoportosításának módja, az adatkategóriák és azok sorrendje, az adatszerkezetek, mérési módszerek és a mérésekkel ellenőrzött frekvenciák a szerzői jogról szóló törvény 1. § (6) bekezdése szerinti, szerzői jogilag nem védett ötletnek, elvnek, elgondolásnak, eljárásnak, módszernek tekinthetők-e, vagy önmagukban szerzői jogi oltalom alatt állnak, és hogy ezek alkalmazása az alperesi végleges szoftverben megvalósít-e az alperes részéről az alperesi szoftverre vonatkozó szerzői jogi jogsértést!

A felperesek 58. sorszám alatt érkezett beadványában feltett kérdések

10. Kérjük a testületet, hogy szíveskedjenek megvizsgálni és megválaszolni, hogy az alperes által biztosított szoftver forráskódverziója megegyezik-e azzal a 2010. július 8-a és augusztus 3-a között elérhető változattal, amelynek a működéséről a felperes a periratokhoz csatolt videofelvételt készíttette, és amit a felperes sérelmez.

11. Megállapítható-e az Sztj. 16. § (6) szerinti jogosulatlan felhasználás tekintettel arra, hogy

– az alperesi szoftver szerzőjeként korábban megjelölt harmadrendű alperes a felperesi szoftver felhasználási jogosultságával nem rendelkezett;

– a másodrendű alperes nem volt jogosult harmadik személy részére felhasználási engedélyt adni;

– a másodrendű alperes a végfelhasználói licencszerződés 3.3-as pontja alapján köteles volt a szoftver működésének megfigyelése útján szerzett információt bizalmasan kezelni, és azt nem közölhette a harmadrendű alperessel;

– a másod- és harmadrendű alperesek együttesen, mint szerzőpáros, nem rendelkezett a felperesi szoftver felhasználási engedélyével;

– két korábbi szakértői vélemény két különböző elemzési módszerrel arra a véleményre jutott, hogy az alperesi és a felperesi szoftver hasonlósága túlmegy a hasonló funkcionalitás által megszabott követelményekből szükségszerűen következő hasonlóságokon, és az alperesi szoftver a felperesi szoftver ismerete nélkül nem jöhetett volna létre;

– az Sztj. 16. § (1) szerint „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére”.

12. Tekintettel arra, hogy a szerzői jog a mű egyéni jellegét védi, és a másodrendű alperes szakértőhöz intézett kérdései az egyéni jelleg vizsgálatán keresztül értelmezhetőek, illetve hogy az alperesi érvelés egyik sarkalatos pontja, hogy mindkét szoftver azonos jogszabályok által szabályozott adminisztrációt hajt végre, kérjük a szakértőt, hogy a mű egyéni jellege alapján megválaszolható kérdéseket egy harmadik azonos jogszabályi háttér alapján, de

függetlenül fejlesztett szoftverrel való összehasonlítása alapján válaszolja meg. Ilyen szoftver egy adott cég (cím) egészségügyi szoftvere.

Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”, az eljáró tanács a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentumok alapján hozta meg szakvéleményét. Annak érdekében, hogy a megkeresésben megjelölt kérdésekre az eljáró tanács szakvéleményt tudjon hozni, a rendelet 8. § (1) bekezdésének megfelelően – a kirendelő törvényszék útján – arra kérte a peres feleket, hogy a vitatott szoftvereket bocsássák rendelkezésére. A kérésnek mindkét peres fél eleget tett.

Ad 1. A szakértői vizsgálat elkészítéséhez a felperesi program esetében a forráskód, a futó kód és a mintaadatbázis állt rendelkezésre. Az alperesi program esetében a Java fejlesztési alapú webes felületen elérhető kód, a felhasználói dokumentáció, a program – nem beazonosítható – verzióját demonstráló videófelvétel, továbbá az alperes által a szakértő testület számára biztosított webes hozzáférés állt rendelkezésre.

Az eljáró tanács a programok vizsgálata után megállapította, hogy azok hasonló megjelenítési megoldással dolgoznak, ennek köszönhetően a vizuális megjelenés, a képernyőkön szereplő adatok, a menürendszer, az elnevezések feliratai lényegében azonosak.

Az eljáró tanács megállapította továbbá, hogy a két program túlnyomórészt azonos adatokat tárol, de az adatok tárolását eltérő adatbázis-szerkezetben oldják meg, illetve eltér a programok adatszervezési módszere is. A vizuális azonosságok ellenére tehát a programok részben eltérő mezőnevekkel, mezőhosszúságokkal, adattípusokkal operálnak.

Ad 2. Annak érdekében, hogy egy újonnan létrehozandó program grafikus interfészét egy korábban létrehozott szoftver mintája alapján alakítsák ki, nincs szükség a korábban létrehozott számítógépi programalkotás forráskódjának, tárgyi kódjának vagy dokumentációjának ismeretére. A korábbi program grafikus interfészének követéséhez kizárólag a korábban készített szoftver vizuális ismerete nélkülözhetetlen.

Az azonos funkciót megvalósító szoftverek esetén gyakran tapasztalható jelenség, hogy a grafikus interfészek (vagyis a szoftvernek a számítógépes képernyőn megjelenő részei) nagymértékben hasonlítanak egymásra, az egyes funkciókat nagyon hasonló néven teszik elérhetővé, az adatokat nagyon hasonló csoportosításban mutatják meg. Ennek oka elsősorban az, hogy a különböző szoftverek közötti váltást elősegíti, ha az igénybevevők csekély ráfordítással (tanulással) képesek a gyakorlatban is elkezdni az új szoftver használatát. A grafikus felületek hasonlósága még szembetűnőbb azokban az esetekben, amikor a kezelendő, megjelenítendő adatokat (vagy azok túlnyomó többségét) olyan jogszabályok, szakmai normák határozzák meg, amelyekhez a szoftverfejlesztőknek alkalmazkodniuk kell.

Adatok tömeges kezelését szolgáló szoftverek esetében a grafikus interfészek általában – és a jelen per tárgyát képező szoftverek esetén is – csak minimális, a megoldandó funkcióhoz szorosan igazodó, a megjelenített adatok közötti eligazodást legjobban elősegítő grafikát tartalmaznak.

A grafikus interfész jogi oltalmával – egyebek mellett – foglalkozott az Európai Bíróság a *Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury-ügyben* (C-393/09. számú ügy) hozott ítéletében. Ebben az ítéletben kimondta, hogy a „*felhasználói felület nem minősül a számítógépi program 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett kifejezési formájának, és következésképpen ezen irányelv alapján nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi egyedi védelmében*”. Az Európai Bíróság azt is megállapította, hogy a „*grafikus felhasználói felület műként részesülhet szerzői jogi védelemben, ha az a szerző saját szellemi alkotása*”, arról ugyanakkor, hogy a grafikus felület önálló grafikai műként védelem alatt áll-e, egyedi vizsgálat alapján lehet csak döntést hozni. Mindebből az következik, hogy a grafikus felhasználó felület nem a szoftver részeként áll védelem alatt, így önmagában a szoftver szerzői jogi védelméből nem lehet következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a grafikus felhasználói felület védelem alatt áll-e.

A konkrét ügy vonatkozásában az eljáró tanács megvizsgálta a számára átadott szoftverek grafikus interfészét, és azt állapította meg, hogy a grafikus interfészek a megvalósítandó funkciókhoz, illetve a kezelendő adatokhoz igazodnak, és nem rendelkeznek olyan egyéniséggel, illetve eredetiséggel, amely alapján azok – grafikai műként – szerzői jogi védelmet élvezhetnének.

Ad 3. Az eljáró tanács a vizsgálat alapján azt állapította meg, hogy a futókódok eltérőek, más kezelési technikájúak, az alkalmazott megoldások szolgáló másolata, szerzői jogi felhasználása kizártnak tekinthető. A leglényegesebb eltérést az jelenti, hogy míg a felperesi szoftver egy kliens–server architektúrájú megoldás, amely lokális helyről futtatható, az alperesi szoftver egy internetes szerverről futtatható alkalmazás, amely webes technológiákra épít. A teljesen eltérő megközelítésből következően a két program forráskódja nem egyezhet meg, vagyis az egyik rendszerből a másik rendszer szoftvertechnikailag nem hozható létre.

A két program túlnyomórészt azonos funkciót lát el, azok időbeliségéből – illetve a peranyagból – pedig arra lehet következtetni, hogy az alperesi szoftver fejlesztői megismerheték, illetve részletesen tanulmányozták a felperesi szoftver funkcionalitását, és e tudás birtokában hozták létre saját alkalmazásukat. A funkciókat azonban az alperesi szoftver alkotója nem egy azonos fejlesztéstechnológia keretében, hanem egy attól gyökeresen eltérő, másik szoftverfejlesztési megoldással valósította meg.

Ad 4. Az eljáró tanács a peres felek kérdéseit alább válaszolja meg.

Ad 5. Az eljáró tanács az 5. sorszámú kérdésre a szakvélemény végén válaszol.

Ad 6. Az eljáró tanács további észrevételt nem kíván tenni.

Ad 7. Az eljáró tanács megvizsgálta a felperesi szoftvert, és megállapította, hogy az a szerzői jogi törvény által oltalmazott egyéni számítógépi programalkotásnak minősül. Az eljáró tanács számára olyan adat nem áll rendelkezésre, amelynek alapján megkérdőjelezhető lenne a szoftver eredetisége, ilyen utalás továbbá a peres felek által sem került megemlítésre az eljárások során.

Ad 8. A megkeresés három paraméter, *(i)* a funkcionalitás, *(ii)* a jogszabályi környezet és *(iii)* a programnyelvre tekintettel kéri annak vizsgálatát, hogy az alperesi szoftver a felperesi szoftverhez képest önálló, eredeti alkotásnak minősül-e.

Ad i) Az Európai Bíróság a SAS Institute Inc. kontra Word Programming Ltd. (C-406/10. számú)-ügyben foglalkozott a funkcionalitás kérdésével. Ítéletében az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy „*sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának*”. Az Európai Bíróság ítéletében hangsúlyozta, hogy a számítógépes funkciók önmagukban azért nem állhatnak védelem alatt, mivel az végső soron a technikai haladást, az ipari fejlődést akadályozná.

Ahogy az SZJSZT 27/13-as számú szakvéleményében rögzítette, „az SZJSZT korábban több ízben foglalkozott már a számítógépi programalkotások szerzői jogi védelmével összefüggő kérdésekkel. E döntésekből kiemelés érdemel az SZJSZT-20/04 és a -38/04 számú ügy, amelyek hangsúlyozták, hogy a számítógépi programalkotások önálló szerzői jogi alkotásnak való minősülése, illetve önálló védelme akkor is fennállhat, ha két vagy több számítógépi program funkciójában, eredményében hasonló vagy akár teljesen azonos. Ha a program nem más program szolgálai másolata, hanem megformáltságában eredeti jegyeket mutat fel, szerzőjének egyedi (saját) teljesítménye, akkor szerzői jogi védelem alatt áll. Ezt a levezetést támasztja alá az a külföldi jogeset is, amelyre a szerzői jogi törvény kommentárja¹ is hivatkozik. A konkrét ügyben a szoftverfejlesztő egy légitársaság számára készített helyfoglalási rendszert, de a felek között az együttműködés megszűnt. Ezt követően a légitársaság saját fejlesztésű programmal pótolta a szoftvert. Az új alkalmazás képernyőképei az összetéveszthetőségig azonosak voltak az előző szoftver esetén tapasztaltnal, az ikonok nagy része hasonló, kis része pedig azonos volt, a két program továbbá azonos parancsokat is használt. A konkrét ügyben azonban a légitársaság soha nem ismerte meg az első program forráskódját, az új programnak továbbá a fájlstruktúrája is gyökeresen különbözött a

¹ Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Complex Kiadó Kft., Budapest, 2006, p. 304.

régitől, vagyis a légitársaság önálló fejlesztési munkát végzett. A konkrét ügyben az említett körülmények (elsősorban a fájlstruktúra és a forráskód különbözősége) miatt a szerzői jogi jogsértés nem volt megállapítható. És bár az alkalmazott képernyőtervek grafikai műként védelem alatt állhattak volna, de mivel a választott grafikai megoldások a konkrét funkciót minden egyediség nélkül tükrözték, a védelem feltételei nem teljesültek.

Ahogy az SZJSZT-27/13-as szakvélemény is megállapította, a jelen ügyben eljáró tanács is hangsúlyozza, hogy nincs annak szerzői jogi akadálya, hogy különböző szoftverek azonos vagy nagymértékben hasonló funkciókat valósítsanak meg, a szerzői jog ugyanis nem önmagában az egyes funkciókat oltalmazza, hanem annak egyedi megformálását, kifejezését. Ennek köszönhetően lehetséges az például, hogy külön szerzői jogi engedély nélkül biztosíthatják különböző szövegszerkesztő programok a betűméret, a betűszín, a margóvastagság... stb. átállításának lehetőségét. Kétséggkívül jelentős szellemi befektetést igényel egy-egy új szoftveres funkció kitalálása, a szerzői jog azonban csupán az egyes számítógépes funkciók konkrét, a szerző személyiségét is tükröző eredeti megvalósítását (az egyedi programkódot, a funkciót egyedi módon leíró dokumentáció szövegét, a funkciót megjelenítő egyedi ikont mint grafikai művet) védi.

A fentieket követően az eljáró tanács azt állapítja meg, hogy bár a két vizsgálandó szoftver funkcionálisan igen jelentős hasonlóságot mutat, önmagában ez a körülmény nem alkalmas arra, hogy az alperesi szoftver eredetiségét, egyediségét, vagyis annak szerzői jogi oltalmát kizárja.

Ad ii) A szoftverek funkcionális műnek minősülnek, amelyek esetében a szerző célja elsősorban nem valamilyen esztétikai élmény nyújtása, hanem valamilyen funkció ellátása. Ha a szoftverfejlesztő a megvalósítandó funkciók soráról nem önállóan dönt, úgy szűkül az a keret, amelyen belül az alkotó a személyiségét megjelenítheti. Különösen igaz ez abban az esetben, amikor a szoftverfejlesztő kezét jogszabályok, illetve jogszabálynak nem minősülő szakmai normák kötik meg, ebben az esetben ugyanis csak arra van lehetősége a szerzőnek, hogy a kötött funkciókészlet egyedi megformálásában jelenítse meg személyiségét.

A peres felek egybehangzóan nyilatkoztak arról, hogy a szoftverek elsődleges célja, hogy elősegítsék egy közösségi ellátásban tevékenykedők munkáját. A peranyagban említett jogszabályok, illetve a közösségi ellátást felügyelő állami szerv által meghatározott, jogszabálynak nem minősülő előírások részletesen meghatározzák a közösségi ellátásban résztvevők feladatait, az elvégzendő vizsgálatokat, illetve rögzítik a nyilvántartási, adatszolgáltatási kötelezettség teljesítési módját is.

Jelen ügyben a szoftverfejlesztő szabadságát számos külső körülmény, ezek között is elsődlegesen a közösségi ellátásra vonatkozó kiterjedt szabályozási háló korlátozza, ebből adódóan jelentősen – lényegében a kódra és a dokumentációra – csökken annak lehetősége, hogy a szerző személyisége művében megjelenjen.

Ad iii) Önmagában az alkalmazott programnyelv alapján nem lehetséges eldönteni, hogy egy program eredeti-e. Ha az újonnan létrehozott szoftver egy korábbi program fordításának minősül, úgy az egyes kódsorok között ugyan nem lesz azonosság, a fordítás útján létrehozott szoftver azonban – híján a szerzői jogi törvény által megkövetelt eredetiségnek – nem élvezhet önálló védelmet. Az eljáró tanács azonban azt is megjegyzi, hogy az alperes szoftvere nem tekinthető a felperes szoftvere fordításának, amit megfelelően igazol önmagában az, hogy a két programot tökéletesen eltérő struktúrában alkották meg (a felperes egy önálló telepítést igénylő, ún. stand-alone – vagyis központi szerver nélkül futtatható – alkalmazást, míg az alperes egy webes környezetben működő, önálló telepítést nem igénylő, de központi szerver nélkül nem futtatható programot).

A fentiek figyelembevételével az eljáró tanács azt állapítja meg, hogy az alperesi szoftver nem fordítás útján jött létre, a kétségekívül meglévő nagyfokú funkcionális azonosság ellenére a felperesi szoftverhez képest önálló, eredeti alkotásnak minősül.

Ad 9. Az eljáró tanács megítélése szerint a felperesi szoftverben szereplő adatsor nem áll önálló szerzői jogi oltalom alatt. Adatsor alatt az eljáró tanács a szoftverben kezelt adatok összességét értette. Az eljáró tanács e körben jelzi, hogy fel sem merülhet az adatsornak az Sztj. 7. §-a szerinti gyűjteményes műként való védelme, mivel az adatsorba felvett adatok túlnyomó többségét jogszabályok, illetve jogszabálynak nem minősülő hatósági rendelkezések határozzák meg, ebből következően pedig az adatok összeválogatása nem rendelkezhet az önálló védelemhez szükséges egyéniséggel, eredetiséggel. Az adatok (adatkategóriák) elrendezésére, szerkesztésére (vagyis az adatszerkezetek esetében) alkalmazott megoldás nem haladja meg a nyilvánvaló sorrendet, illetve az szorosan illeszkedik ahhoz az informatikai környezethez, amelyben az adatok megjelennek.

A fenti okok miatt nem élvez önálló szerzői jogi oltalmat a felperesi szoftverben használt egyetlen adattípus vagy adatkategória sem. Az eljáró tanács e körben hangsúlyozza, hogy a szerzői jog senki számára nem biztosít monopóliumot egyes emberi tulajdonságokhoz kapcsolódó adatok (pl. magasság, súly, hallás minősége) kezelésére.

A jogszabályokat az Sztj. 1. § (4) bekezdése kifejezetten kizárja a védett művek köréből.

A felperesi szoftverben alkalmazott adatgyűjtési, illetve mérési módszereket az Sztj. 1. § (6) bekezdése kifejezetten kizárja a védett művek köréből.

A felperesi szoftverben alkalmazott szoftverfunkciók vonatkozásában az eljáró tanács korábban már rögzítette álláspontját. Ez úgy foglalható össze röviden, hogy önmagukban a szoftverekben megvalósított funkciók (például mentés, új adatlap igénylése, adatrögzítés stb.) soha nem élvez önálló szerzői jogi védelmet, ilyenkor csak az adott funkció egyéni, eredeti megvalósítása (tehát maga a kód vagy a funkciót bemutató dokumentáció) rendelkezik.

A felperesi szoftverben alkalmazott megjelenítési módok a grafikus interfész részét képezik, mely vonatkozásában az eljáró tanács korábban már ugyancsak rögzítette álláspontját. Ez úgy foglalható össze röviden, hogy a grafikus interfész nem tekinthető a szoftver megje-

lenítési formájának, és ezért szoftverként nem, csupán – annak jogszabályi feltételeinek teljesülése esetén – grafikai műként állhat önálló szerzői jogi oltalom alatt. A felperesi szoftver vizuális megjelenése ugyanakkor szorosan követi a megvalósítandó funkciókat, igazodik a megjelenítési környezethez és a hasonló szoftverekben alkalmazott megoldásokhoz, ezért összességében sem rendelkezik olyan egyediséggel, eredetiséggel, amely önálló szerzői jogi védelmet biztosítana a számára.

Ad 10. Az eljáró tanács álláspontja szerint egy futó szoftverről készített videófelvételből önmagában nem lehet megállapítást tenni a forráskód vonatkozásában, így a kérdés megválaszolásához elegendő információ nem állt az eljáró tanács rendelkezésére. Az ugyanakkor kijelenthető, hogy a videón rögzített megoldás vizuálisan egyezik azzal a változattal, amelyhez a peranyag részeként az eljáró tanács számára hozzáférést biztosítottak, és amely fejlesztési technológiájában nem egyezhetett meg a felperesi szoftverrel már a videó készítésekor sem.

Ad 11. Az eljáró tanács álláspontja szerint a számára átadott iratok és adatok alapján szerzői jogi jogsértés nem állapítható meg.

A harmadrendű alperes a per iratai alapján valóban nem rendelkezett a felperesi szoftver felhasználási jogaival, de az eljáró tanács álláspontja szerint a per iratai alapján a harmadrendű alperes nem végzett olyan tevékenységet, amelyhez a felperesi szoftver vagyoni jogaival rendelkező személytől szerzői jogi engedélyt kellett volna kérnie.

A másodrendű alperes a per iratai alapján valóban nem volt jogosult harmadik fél számára felhasználási engedélyt adni, de az eljáró tanács álláspontja szerint a per iratai alapján ilyen tevékenységet nem is végzett.

A másodrendű alperes a felperesi szoftver felhasználásával valóban elfogadta a „Licenc és garancia feltételek – Végfelhasználói licenc szerződés szoftverre” elnevezésű dokumentum (a továbbiakban: felhasználási szerződés) tartalmát, a 3.3. pont felperes által hivatkozott rendelkezése azonban szerzői jogilag irreleváns, a szerzői jog rendszerében az nem értelmezhető.

Az Sztj. 42. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a felhasználási szerződés kötelező eleme a mű felhasználására vonatkozó engedély és az engedély fejében fizetendő díj kikötése, de – következően az Sztj. 42. § (2) bekezdéséből – a felek a felhasználási szerződés tartalmát szabadon állapítják meg, és az Sztj. felhasználási szerződésekre vonatkozó rendelkezéseitől egyező akarattal eltérhetnek, ha az eltérést az Sztj. vagy más jogszabály nem tiltja. Az Sztj. 3. §-a szerint azokban a kérdésekben azonban, amelyeket az Sztj. nem szabályoz, a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.

Az idézett jogszabályhelyekből az következik, hogy a felek a felhasználási szerződésben, élve szerződési szabadságukkal, szabadon állapíthatnak meg feltételeket, melyek közül egyes feltételekre a szerzői jogi szabályozást, másokra pedig az általános polgári jogi rendelkezé-

seket kell alkalmazni. Önmagában tehát az a körülmény, hogy egy szerződéses kikötés egy felhasználási szerződésben kerül megállapításra, nem következik, hogy az adott feltételre a szerzői jogi szabályokat kell alkalmazni.

A felhasználási szerződés jellegét tekintve *vegyes szerződés*, melyben a szerzői jogi kikötések és a szerzői joginak nem tekinthető, a polgári jog általános szabályai szerint megítélendő szabályok is szerepelnek. A fentiekből következően a szerzői jogilag releváns rendelkezések esetében az Sztj. szabályait kell alkalmazni, a szerzői jogilag irreleváns rendelkezések esetében a Ptk. szabályai az irányadóak. A felhasználási szerződésben például nyilvánvalóan szerzői jogilag releváns rendelkezés a szoftver bérletbe adásának tilalmára vonatkozó 3.5. pont, miközben szerzői jogilag irreleváns például az a 4.1. pont, amelyben felperes szavatosságot vállal a szoftver megfelelő működésére.

A fentiek előrebocsátását követően az eljáró tanács megvizsgálta a felhasználási szerződés 3.3. pontjának hivatkozott részét, és megállapította, hogy a menüpontokra, az almenük működésére vonatkozó információk harmadik – érvényes szerzői jogi engedéllyel nem rendelkező – személyekkel való megosztása szerzői jogi felhasználást nem valósít meg, e tevékenységet (ti. a menüpontokra, az almenük működésére vonatkozó információk átadását) az Sztj. nem szabályozza, vagyis e tevékenységre nem az Sztj., hanem a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Annak vizsgálata azonban, hogy a felhasználási szerződés említett kikötése megfelel-e az általános polgári jogi szabályoknak, továbbá, hogy az említett tevékenységet a másodrendű alperes elkövette-e, és ha igen, úgy e magatartása következményeként milyen általános kötelmi igényekkel kell szembesülnie – lévén, hogy azok szerzői jogi relevanciával nem rendelkeznek – meghaladja az eljáró tanács kompetenciáját.

Végül: a másodrendű alperes rendelkezett a felperesi szoftver bizonyos felhasználási jogaival, melynek kereteit a felhasználási szerződés szabályozta. Ugyanakkor az eljáró tanács megítélése szerint sem a másod-, sem a harmadrendű alperes nem végzett olyan tevékenységet, melyhez a felperestől szerzői jogi engedélyt kellett volna kérnie.

Ad 5. Az eljáró tanács egyetért a polgári eljárásban kirendelt szakértő azon véleményével, mely szerint „az adatszerkezetek közötti nagymértékű hasonlóság, és a helyenkénti azonosság, ugyanakkor a programok számítástechnikai értelemben és megjelenésükben is teljesen különbözőek, azaz implementáció (forráskód szintű megvalósítás) szinten eltérnek egymástól. A tételes összehasonlítás, azaz a kérdések tartalma, csoportosítása és sorrendjük, beleértve az apró, akár jelentéktelen, de nem szükségszerű azonosságok alátámasztották, hogy Alperesi szoftver készítője a Felperesi szoftver kérdései alapján írta meg sajátját.” Az eljáró tanács a polgári eljárásban kirendelt szakértő azon megállapításával is egyetért, hogy a „kérdések 90%-ban valóban olyan jogszabályi követelményeket, illetve az Intézet által összeállított törzslapokat követnek, amelyek alapvetően determinálják egy ilyen jellegű program adatszerkezetének specifikációját. ... Alperes, amikor nagy arányban átvette a kérdéseket alapvetően a munkatársi és számítástechnikai együttműködést igénylő program

specifikáció elkészítésének munkáját spórolta meg és nem a szoftvert jellemző tudományos módszert vagy algoritmust másolt le.” Végül az eljáró tanács egyetért a polgári eljárásban kirendelt szakértő azon felperesi kérdésre adott válaszával is, mely szerint a „forráskódok hasonlósága fel sem merült, a szerzői jogok megsértése kizárólag az adatszerkezetre, azaz a kérdések tartalmára és a választási lehetőségekre vonatkozik...”

A szakértő ugyanakkor az adatszerkezetre vonatkozó szerzői jogi vizsgálat eredményét nem rögzítette szakvéleményében. E vizsgálatot az eljáró tanács elvégezte, és azt állapította meg, hogy sem az adatszerkezet, sem más vonatkozásában nem igazolható olyan felhasználás, amelyhez az alperesnek a felperestől szerzői jogi engedélyt kellett volna kérnie.

Az eljáró tanács egyetért továbbá a büntetőeljárás alatt kirendelt igazságügyi informatikai szakértő által jegyzett 095/2010 számú szakvélemény azon megállapításával, amely szerint a „fentiekben ismertetett hasonlóságok (adatbázis tartalommal és sorrenddel egyező képernyők, egyező hibák) mennyisége és milyensége miatt egyértelműen kizárható, hogy két egymástól függetlenül kifejlesztett szoftveralkotás lenne a felperesi szoftver és az interneten elérhető alperesi szoftver.”

Az eljáró tanács ugyanakkor jelen szakvéleményében kimutatott okok miatt nem ért egyet a büntetőeljárás alatt kirendelt igazságügyi informatikai szakértő azon véleményével, mely szerint „egyértelműen megállapítható, hogy az Interneten elérhető Alperesi szoftver megjelenési formájában és tartalmában mutat olyan jelentős azonosságokat és hasonlóságokat a Felperesi szoftverrel, amely alapján a szerzői jogsértés megállapítható”. Az igazságügyi informatikai szakértő véleményét elsősorban arra alapozta, hogy a két szoftver lényegében azonos adatokat kezel, a megvalósított funkcionalitás és a grafikai interfészek pedig nagyfokú hasonlóságot mutatnak. Mint arra az eljáró tanács rámutatott, álláspontja szerint e paraméterek önmagukban nem elegendőek a szerzői jogi jogsértés megállapításához, elsősorban azért, mivel e kérdésekben a felperesi szoftver sem rendelkezik a szerzői jogi tartalomhoz szükséges egyéniséggel, eredetiséggel. Az eljáró tanács a hatályos szerzői jogi szabályozásból és az Európai Bíróság hivatkozott ítéleteiből arra a következtetésre jutott, hogy az alperesi szoftver fejlesztője – bár számos tekintetben a felperesi szoftverre támaszkodott – olyan felhasználást nem valósított meg, amelyhez a felperesi szoftver vagyoni jogaival rendelkező személytől szerzői jogi engedélyt kellett volna kérnie.

Dr. Novák Tamás, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Mamuzsics Gábor, a tanács szavazó tagja

SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAM JOGI VÉDELME

SZJSZT-27/13

A Kaposvári Törvényszék által feltett kérdések

1. A szoftver 1 és annak számítógépi programalkotás dokumentációja (kézikönyve) szerzői jogi védelmet élvez-e?

2. A szoftver 1 és 2 (beleértve azok kézikönyveit is) között fennállnak-e szerzői jogi szempontból releváns azonosságok, hasonlóságok (pl. rendszerelméleti, módszertani megoldások, forráskód), és ha igen, melyek azok. Ettől függetlenül az alperesi szoftver 2 elkészítéséhez ezek közül szükséges lett volna valamely esetben a felperes felhasználási engedélye? A szoftver 2 (ideértve annak forráskódját is) és annak számítógépi programalkotás dokumentációja (kézikönyve) szerzői jogi védelmet élvez-e?

3. Rendszerelméleti, szervezéselméleti, folyamatszervezési megoldások állhatnak-e szerzői jogi védelem alatt?

4. Állhat-e két szoftver önálló műként egymástól független szerzői jogi védelem alatt, ha ugyanazon vagy hasonló rendszerszervezési, folyamatszervezési logika alapján készült azonos vagy hasonló funkcióra?

5. A szoftver 1 és 2 (beleértve azok forráskódját, tárgykódját, kézikönyvét, algoritmusát, struktúráját, grafikai megjelenését is) között meglévő, szerzői jogi szempontból releváns különbségek alapján megállapítható-e, hogy a szoftver 2 és 1 egymástól függetlenül alkotott, önálló mű?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”, az eljáró tanács a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt, valamint ahhoz 2013. november 5. napjáig bezárólag utólag megküldött dokumentumok és előkészítő iratok alapján hozta meg szakvéleményét. Annak érdekében, hogy a megkeresésben megjelölt kérdésekre az eljáró tanács szakvéleményt tudjon hozni, a rendelet 8. § (1) bekezdésének megfelelően – a kirendelő törvényszék útján – arra kérte a peres feleket, hogy a vitatott szoftverek forráskódját bocsássák a rendelkezésére. A kérésnek mindkét peres fél eleget tett.

Az eljáró tanács jelzi, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület a jelen ügy felperesének magánmegkeresése alapján egy ízben már állást foglalt a perbeli ügyben érintett szoftverek szerzői jogi védelméről. A jelen szakvélemény meghozatalakor az eljáró tanács a korábbi,

SZJSZT-05/2009. számon hozott szakvélemény megállapításainak figyelembevételével járt el, és figyelembe vette a 2013. november 5. napján, az eljáró tanács ülését megelőző napon érkezett felperesi előkészítő iratban megjelölt érveket is.

Ad 1. Bár a felperesi keresetlevél, illetve a kirendelő végzés szerint a felperesi számítógépi programalkotást (a továbbiakban: szoftver 1) a felperes a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) hatálybalépése előtt, 1995 és 1998 között alkotta meg, a tényállás minden lényeges elemére, így a feltételezett jogsértésre is az Sztj. időbeli hatálya alatt került sor, ezért az eljáró tanács vizsgálata során az Sztj., és nem a szoftver 1. elkészítésekor hatályos régi szerzői jogi törvény (1969. évi III. törvény) rendelkezéseit alkalmazta. Az eljáró tanács hozzáteszi, hogy az egyéni, eredeti jellegű számítógépi programokat a régi Sztj., illetve annak végrehajtási rendelete [9/1969 (XII. 29) MM rendelet] is védelemben részesítette, így az említett jogszabály alkalmazásával is azonos eredményre jutott volna az eljáró tanács.

Az Sztj. 1. §-ának (1) bekezdése szerint szerzői jogi védelem illeti meg az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. Az Sztj. 1. §-ának (2) bekezdés c) pontja szerint a szerzői jogi védelem kiterjed a számítógépi programalkotásra és az ahhoz tartozó dokumentációra, akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtájára, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is. Az Sztj. 1. §-ának (3) bekezdése szerint a védelem akkor illeti meg az alkotót, ha a szoftver az alkotó egyéni, eredeti alkotása.

Az eredetiség vonatkozásában a számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv (a továbbiakban: szoftverirányelv) 1. cikk (3) bekezdése azt rögzíti, hogy a számítógépi programalkotás akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját alkotása. Annak megállapításához, hogy részesülhet-e ilyen védelemben, más feltétel nem alkalmazható.

Az SZJSZT korábban több ízben foglalkozott már a számítógépi programalkotások szerzői jogi védelmével összefüggő kérdésekkel. E döntésekből kiemelés érdemelnek az SZJSZT-20/04 és -38/04 számú ügyek, amelyek hangsúlyozták, hogy a számítógépi programalkotások önálló szerzői jogi alkotásnak való minősülése, illetve önálló védelme akkor is fennállhat, ha két vagy több számítógépi program funkciójában, eredményében hasonló vagy akár teljesen azonos. Ha a program nem más program szolgai másolata, hanem megformáltságában eredeti jegyeket mutat fel, szerzőjének egyedi (saját) teljesítménye, akkor szerzői jogi védelem alatt áll. Ezt a levezetést támasztja alá az a külföldi jogeset is, amelyre a szerzői jogi törvény kommentárja² is hivatkozik. A konkrét ügyben a szoftverfejlesztő egy légitársaság számára készített helyfoglalási rendszert, de a felek között az együttműködés megszűnt. Ezt követően a légitársaság saját fejlesztésű programmal pótolta a szoftvert.

² Gyertyánfy: i. m. (1), p. 304.

Az új alkalmazás képernyőképei az összetéveszthetőségig azonosak voltak az előző szoftver esetén tapasztaltnal, az ikonok nagy része hasonló, kis része pedig azonos volt, a két program továbbá azonos parancsokat is használt. A konkrét ügyben azonban a légitársaság soha nem ismerte meg az első program forráskódját, az új programnak továbbá a fájlstruktúrája is gyökeresen különbözött a régitől, vagyis a légitársaság önálló fejlesztési munkát végzett. A konkrét ügyben az említett körülmények (elsősorban a fájlstruktúra és a forráskód különbözősége) miatt a szerzői jogi jogsértés nem volt megállapítható. És bár az alkalmazott képernyőtervek grafikai műként védelem alatt állhattak volna, de mivel a választott grafikai megoldások a konkrét funkciót minden egyediség nélkül tükrözték, a védelem feltételei nem teljesültek.

Az eljáró tanács megvizsgálta a szoftver 1-et és annak dokumentációját (felhasználói kézikönyvét), és megállapította, hogy az szerzői jogi védelmet élvez. Az eljáró tanács megállapítása során figyelembe vette, hogy a szoftver 1. a felhasználói dokumentáció szerint működik, a forráskód képezi a futó rendszer, illetve az általa kezelt adatbázisok alapját. A dokumentáció vonatkozásában az eljáró tanács figyelembe vette a kézikönyv felépítését, az abban található egyedinek található fordulatokat és a képernyőképek elhelyezését. A szoftver és a dokumentáció egyéni, eredeti jellege azonosítható a forráskód és a folyamatszabályozó algoritmusok kifejezésében, kifejtésében.

Ad 2. A szoftver 2 is szerzői jogi alkotás. Egyéni, eredeti vonások ismerhetők fel a forráskódjában, folyamatszabályozó algoritmusainak kifejtésében és dokumentációjában (kézikönyvében).

A vizsgált szoftvermegoldások tételes forráskód szerinti funkcionalitásához a szoftver 1 teljes forráskódja, futó kódja, valamint az általa kezelt mintaadatbázis állt rendelkezésre. A szoftver 2 esetében a fő forráskódi elemek, a futó kód, valamint a mintaadatbázis állt rendelkezésre.

A vizsgálat során az alábbi tényezők kerültek vizsgálatra az összehasonlíthatóság érdekében:

- Szoftver 1
 - A program és az adatállományok Windows Virtual PC alatt futó Windows 98 virtuális gépen álltak rendelkezésre.
 - A keretrendszer Borland Delphi fejlesztőkörnyezetben készült.
 - Az alkalmazást indító START.EXE állomány dátuma 2000. 11. 12.
 - A program DBase típusú (DBF) adattáblákat használ.
- Szoftver 2
 - A program és az adatállományok VMware Player alatt futó Windows XP virtuális gépen álltak rendelkezésre.
 - Az alkalmazás Borland Delphi fejlesztőkörnyezetben készült.
 - A program a Borland Delphi 7 keretrendszerből futtatható, Delphi projektként.

- Az indító MANAGE.DPR állomány dátuma 2007. 11.29.
- A program Firebird 1.5 adatbázist (PALYA_03491.FDB) használ.

A forráskód összehasonlító vizsgálatára nem volt mód, mivel teljes körű forráskód kizárólag a szoftver 1-re vonatkozóan került csatolásra. Így az összehasonlítás alapjául a futtatott változatok vizuális megjelenésén, az alkalmazott adatbázisok szerkezetén és azok összefüggésein át került megvizsgálásra. A rendelkezésre álló tényezők vizsgálata során a funkcionalitáson keresztüli vizsgálat volt elvégezhető. Figyelemmel kellett lenni arra is, hogy mindkét rendszer bár különböző verziójú, de azonos fejlesztői környezeti technológiára, Borland Delphi alapokra épült, így ez is determinál bizonyos fokú hasonlóságot, de ez nem a peres felek alkotása, hanem Borland-termék, mellyel kapcsolatos jogok a peres feleket mint felhasználókat illetik meg külön-külön. A fejlesztői környezet azonosságát ezért informatikai műszaki értelemben ki kell zárni az összehasonlítás során.

- Megállapítások:
 - A futó programok felhasználói megjelenítése eltér, a programok a kiszolgálandó feladatokat más logikai megoldással végzik. A célfunkcionalitás mindkét esetben a tárgykörbe tartozó nyilvántartások vezetése, feldolgozása az adott szervezet belső nyilvántartási kötelezettségéhez igazodóan. Azaz az ellátandó feladatok irányából determinált mindkét rendszer, így azok működési logikájának szükségszerűen egyezőséget kell mutatnia, mivel az ellátandó feladatuk azonos, de ennek a megvalósítását eltérően látják el.
 - Az adatbázisok szerkezete, adatszervezése, az alkalmazott adatnevek gyökeresen eltérnek, a bennük lévő egyezőségek nem haladják meg az azonos célfunkcionalitásból eredő szükségszerű egyezőség szintjét, azaz az egyezőségek általánosak, de az adatbázisok fizikai struktúrája, az alkalmazott mezőnevek, a mezőhosszúságok, az adattípusok jelentős eltérést mutatnak. A jelentősen eltérő adatbázis-technológia, mely a dBase és a Firebird adatbáziskezelő megoldások között fennáll, olyan mértékű, mely kizárja a rendszerek saját forráskódjainak szolgai másolását vagy felhasználását, illetve az átdolgozottság a rendelkezésre álló adatokból nem vezethető le.
 - A futó programkódok szintén eltérőek, más kezeléstechnikájúak, az alkalmazott megoldások szolgai másolata, felhasználása kizárt. A szoftver 1 forráskódjából nem építhető fel sem rész, sem egész szintjén a VEGA rendszer. Ez utóbbi fordítva is igaz, azaz a szoftver 2 forráskódja nem lehet alkalmas a szoftver 1 létrehozására.

Összefoglalva: az eljáró tanács számára átadott szoftververziók (szoftver 1 2000. november 12-i állapot, szoftver 2 2007. november 29-i állapot) összehasonlításával az eljáró tanács arra a következtetésre jutott, hogy a szoftver 2 elkészítéséhez nem volt szükség arra, hogy a szoftver 1 szerzői jogaival rendelkező személytől szerzői jogi engedélyt kérjenek.

Ad 3. Az Sztj. 1. §-ának (6) bekezdése szerint a szerzői jogi oltalom nem terjed ki valamely ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre. Másképp kifejezve: a szerzőt megillető monopólium nem magára az elgondolásra (a tudományos tételre, levezetésre), hanem annak egyedi, eredeti kifejtésére vonatkozik.

A fentiek a szoftverre mint sajátos, funkcionális műre különösen igazak, hiszen az Sztj. 58. § (1) bekezdése ezt külön kiemeli a következő módon: „az 1. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezést alkalmazni kell a szoftver *csatlakozó felületének* alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre is”.

A csatlakozófelület (interfész) fogalmával a szoftverirányelv is foglalkozik olyan módon, hogy annak 11. preambulumbekendése, illetve 1. cikkének (2) bekezdése rögzíti, hogy a számítógépi program bármely elemének – beleértve a csatlakozófelületeket – alapjául szolgáló *ötletek és elvek* nem részesülnek szerzői jogi védelemben a szoftverirányelv alapján. Az interfész fogalmát az Európai Bíróságnak a *Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury-ügyben* (C-393/09. számú ügy) hozott ítélete pontosítja. Eszerint „a 91/250 irányelv tizedik és tizenegyedik preambulumbekendésének megfelelően a felhasználói felületek a számítógépi program azon részei, amelyek biztosítják valamennyi szoftver- és hardverelem más szoftverrel és hardverrel, *valamint a felhasználókkal történő összekapcsolódását* és kölcsönhatását, hogy a célnak megfelelően tudjanak működni. ... Különösen a grafikus felhasználói felület olyan kölcsönhatási felület, amely lehetővé teszi a számítógépi program és a felhasználó közötti kommunikációt.” (Kiemelések az eljáró tanácstól.)

A fentiekből is következően az eljáró tanács rögzíti, hogy a rendszerelméleti, szervezés-elméleti, folyamatszervezési megoldások önmagukban csak akkor állhatnak szerzői jogi védelem alatt, ha azok egyéni, eredeti módon kerültek kifejezésre (akkor is csak a konkrét kifejtési formájukban). A másik oldalról megközelítve a kérdést: hiába igényel esetenként jelentős szellemi munkát egy újszerű elmélet kidolgozása, önmagában ez nem, csupán egy ilyen elméletet egyéni, eredeti módon kifejező munka (pl. tanulmány, publikáció) vagy azon alapuló mű (pl. szoftver) állhat szerzői jogi védelem alatt. Következésképp az újonnan kidolgozott elmélet önmagában anélkül is hasznosítható más számára, hogy ahhoz az elmélet kidolgozójától engedélyt kellene kérni. Szerzői jogi engedélyre ugyanis csak akkor van szükség, ha az elméletet megjelenítő, azt egyéni, eredeti módon kifejezésre juttató mű (pl. tanulmány nagyobb részlete, a szoftver kódja) kerül felhasználásra az eredeti szerző engedélye nélkül.

Ad 4. Az eljáró tanács ad 3. alatt megadott véleményéből következően nincs annak akadálya, hogy akár azonos funkciókat megvalósító, továbbá azonos üzleti logika szerint működő szoftverek egymástól független szerzői jogi védelmet élvezzenek. A szoftveriparban gyakorta előfordul, hogy újonnan kifejlesztett, utóbb üzletileg sikeressé váló célszoftver versenytársakat kap, épp ennek a gyakorlatnak köszönhető, hogy ma több szövegszerkesztő,

böngésző- vagy internetes telefonhívásokat lebonyolító szoftver áll a közönség rendelkezésére. Ezek többségére az jellemző, hogy az igénybevevőkkel való kommunikációt kiszolgáló ún. grafikus interfészek (vagyis a szoftvernek a számítógépes képernyőn megjelenő részei) nagymértékben hasonlítanak egymásra, az egyes funkciókat nagyon hasonló néven teszik elérhetővé, az adatokat nagyon hasonló csoportosításban mutatják meg. Ennek oka, hogy a szoftverek közötti váltást elősegíti, ha az igénybevevők csekély ráfordítással (tanulással) képesek a gyakorlatban is elkezdni az új szoftver használatát.

Különösen igazak lehetnek a fentiek akkor, ha olyan, egyedileg fejlesztett célszoftverekről beszélünk, mint a perbeli ügyben érintett két program. Ezek esetében ugyanis a fejlesztők különösen érdekeltek abban, hogy terméküket a megrendelő által előre rögzített vagy a (reménybeli) felhasználó előzetesen feltárt igényeinek megfelelően alakítsák ki. Nagy létszámú vállalkozások esetében megnő a betanítás költségigénye, ezért közös érdek, hogy miközben az újonnan bevezetett szoftverek a megrendelő valamennyi funkcionális igényét kielégítik, a program csak olyan mértékben rendelkezzen egyedi grafikus megjelenítéssel, amennyiben az elősegíti a program használatát. Adatok tömeges kezelését szolgáló szoftverek esetében a grafikus interfész általában – és a jelen per tárgyát képező szoftver esetén is – csak minimális, a megoldandó funkcióhoz igazodó, a megjelenített adatok közötti eligazodást elősegítő grafikát tartalmaz.

A szerzőt megillető jogi monopólium alapján nem lehet kizárólagosságot követelni egyes funkciók megvalósítására. A monopóliumból ugyanis csupán az következik, hogy a szerző az adott funkció konkrét megvalósítását tartalmazó egyedi, egyéni jellegű kifejtés használatát engedélyezheti másoknak, vagy tilthat el azok használatától.

A fentiekhez hasonlóan a szerzői jogi monopólium alapján senki számára nem tiltható meg egy olyan grafikus megjelenítés (pl. ikon, gomb) alkalmazása, amely – a funkcionalitásnak alárendelt működésből fakadóan – a szerző egyéniségét semmilyen módon nem tükrözi. Ezt támasztja alá a korábban már említett C-393/09 számú ügyben az Európai Bíróság által hozott ítélet is, amely szerint *„felhasználói felület nem minősül a számítógépi program 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett kifejezési formának, és következésképpen ezen irányelv alapján nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi egyedi védelmében”*. Az Európai Bíróság azt is megállapította, hogy a *„grafikus felhasználói felület műként részesülhet szerzői jogi védelemben, ha az a szerző saját szellemi alkotása”*, arról ugyanakkor, hogy a grafikus felület önálló műként védelem alatt áll-e, egyedi vizsgálat alapján lehet csak döntést hozni. Mindebből az következik, hogy a grafikus felhasználói felület részint nem a szoftver részeként áll védelem alatt, így önmagában a szoftver védelméből nem lehet következtetést levonni arra vonatkozóan, hogy a grafikus felhasználói felület védelem alatt áll-e. Ahogy arra korábban az eljáró tanács már utalt, a tömeges adatfeldolgozást lehetővé tevő szoftverekben alkalmazott grafika jellemzően nem rendelkezik olyan egyéniséggel, eredetiséggel, amely alapján az – grafikai műként – szerzői jogi védelmet élvezhetne.

A funkcionális hasonlóság kérdésével az Európai Bíróság a SAS Institute Inc. kontra Word Programming Ltd. (C-406/10. számú)-ügy kapcsán is foglalkozott. Ítéletében az Európai Bíróság kimondta, hogy *„sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának”*. Az Európai Bíróság e körben rámutatott arra, hogy ha a program funkcionalitása önmagában is védelem alatt állna, úgy az végső soron *„azt eredményezné, hogy az ötletek a technikai haladás és az ipari fejlődés rovására kisajátíthatók lennének”*. A fentiekből az következik, hogy önmagában abból, hogy két szoftver hasonló vagy akár teljesen azonos funkciókat valósít meg, nem lehet arra következtetni, hogy a később létrehozott szoftver a korábban alkotott program szerzőjének a jogát sértette volna.

Ad 5. A két szoftverrendszer külön-külön rendelkezik olyan sajátosságokkal (adatbázis-szerkezeti alapok, a futó programkódok képernyős megjelenésének különbségei, program-futások eltérő elemei, dokumentáció), melyek alapján önálló szellemi alkotásnak tekinthetők. Nem kizárt azonban, hogy a korábban létrejött szoftver működési sajátosságainak ismeretében, illetve a funkciók részletes megismerésével – új, önálló műként – egy fejlettebb célfunkcionális szoftvermegoldás legyen kialakítható. Jelen esetben megállapítható, hogy a szoftver 1 korábbi, míg a szoftver 2 egy újabb fejlesztés eredménye.

A két rendszer két külön-külön önálló szoftveralkotásnak tekinthető a vizsgálatkori állapotok szerint, azaz önálló szerzői alkotásként minősíthetők.

Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke

Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja

Dr. Dzsinič Gergely, a tanács szavazó tagja

Mamuzsics Gábor, a tanács szavazó tagja

Dr. Novák Tamás, a tanács szavazó tagja

RÁDIÓJÁTÉK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-31/13

A Fővárosi Törvényszék megkeresése

A felperesek a per szempontjából releváns időszakban dramaturgként álltak munkaviszonyban a másodrendű alperesnél. Állításuk szerint ez idő alatt munkáltatójuknál, a munkaköri kötelezettségen túlmenően, a szerzői jog által védett művészeti alkotótevékenységet végeztek. Előadásuk szerint a korábbi gyakorlattól eltérően az általuk elkészített produkciók felhasználásáról, díjazásáról szerződést nem kötöttek, díjazásban nem részesültek.

A per tárgyává tett követelések a következők

Az elsőrendű felperes munkaviszonya fennállása alatt rádióra alkalmazta és rendezte szépirodalmi mű 1-et, ami 2009. március 29-én került bemutatásra, majd 2009. május 18-án, illetve 2009. szeptember 20-án megismételték. Az elsőrendű felperes a rádióra alkalmazás, illetve a rendezés jogdíjaként, továbbá az ismételt felhasználások után összesen 500 000 forintra formál igényt.

A másodrendű felperes munkaviszonyának fennállása időszakában rádióra alkalmazta szépirodalmi mű 2-t, ami 2007. december 30-án került bemutatásra, majd 2009. október 19-én, 2009. november 21-én, illetve 2010. június 6-án megismételték. A másodrendű felperes a rádióra alkalmazás jogdíjaként, továbbá az ismételt felhasználások után összesen 375 000 forintra formál igényt.

A harmadrendű felperes munkaviszonyának fennállása időszakában rádióra alkalmazta szépirodalmi mű 3-t, ami 2009. január 25-én került bemutatásra, továbbá összesen három alkalommal megismételték. A harmadrendű felperes rádióra alkalmazása felhasználási szerződés alapján díjazásban részesült, de a rendezés jogdíját, továbbá az ismételt felhasználások után esedékes díjazást, összesen 375 000 forintot igényel.

Az alperesek vitatták, hogy a per tárgyát képező művek szerzői jogi védelem alá tartozó művek lennének, álláspontjuk szerint nem lehet a dramaturgiai, rádióra alkalmazási, illetőleg rendezői tevékenységet elkülöníteni, de azzal is érveltek, hogy a kérdéses munkákat együttes műként kell értékelni.

A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdések

1. Szerzői (alkotó-) tevékenységnek minősül-e az adott művek rádiós alkalmazása?
2. Szerzői (alkotó-) tevékenység-e az adott művek rádiós rendezése?

3. Egymástól elkülöníthető-e e folyamat két fentebbi fázisa, a rádióra alkalmazás, illetőleg a rendezési tevékenység a szerzői jogi szabályok alapján külön-külön értékelhető tevékenység?
4. Vizsgálandó, hogy rádiójátékok esetében lehet-e együttesen létrehozott műről beszélni.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Előzetes megjegyzések

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint

1. § (2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: ... f) a rádió- és a televíziójáték,

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

(8) Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és a televízió-szervezetek, a filmelőállítók, valamint az adatbázis-előállítók teljesítményei az e törvényben meghatározott védelemben részesülnek.

4. § (2) Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

5. § (1) Több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.

6. § (1) Az együttesen létrehozott műre (pl. nemzeti szabványra) a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot illeti meg a szerzői jog, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

(2) Együttesen létrehozottnak minősül a mű, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni.

29. § A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden

más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.

A jogirodalom az átdolgozás vonatkozásában akként foglal állást, hogy általában megállapítható az alkotáshoz ösztönzést adó műtől való kellő távolság, az új mű függetlensége a más műtípusban való újraalkotásánál. Az Sztj. 4. § (2) bekezdésében foglalt felsorolás alapján elmondható, hogy az átdolgozásnak és az eredetiséget el nem érő, de ahhoz hasonló formai változtatásoknak a különböző műfajokban, a gyakorlatban sokféle elnevezése alakult ki (feldolgozás, átírat, dramatizálás stb.). Ezek használata nem következetes a jogi tartalommal illetően.³

Dr. Palágyi Róbert A magyar szerzői jog zsebkönyve⁴ című munkájában akként foglal állást, hogy „Lényegében az átdolgozás fogalmi körében jelentkezik az olyan, külön szerzői oltalom alatt álló tevékenység, mellyel az átdolgozó *a*) a már megalkotott művet más műfaj számára alakítja át (regényből, elbeszélésből drámát alkot vagy viszont), *b*) ugyanezt a művet ugyanazon műfajban más közönség igényeinek megfelelően alakítja ki, írja át (regényt ifjúsági regénnyé, magasfokú tudományos művet ismeretterjesztő művé stb.) *c*) a már megalkotott művet más művészi síkon használja fel (regényből vagy drámából filmet vagy rádiójátékot alkot).”

A szerzői jog kézikönyve⁵ alapján a sugárzás keretében felhasznált műveket három csoportba sorolja:

- a) Az eredeti alakjukban közvetített más műfajú művek körében a rádió és a televízió előadásokat sugározhat színházakból, hangversenytermekből, előadó-helyiségekből; színpadszerű stúdióelőadásokat rendezhet színművek, hangversenyek stb. sugárzása céljából, felolvastathat írásműveket. Ebbe a csoportba tartozik a mozifilmek televízió útján való sugárzása is.
- b) A sugárzás céljára készült adaptációk esetében általában valamely meglévő alkotásból (regényből, novellából, színdarabból stb.) készül a rádió vagy a televízió sajátos céljának megfelelő irodalmi forgatókönyv, amihez rendszerint zene is íródik. Gyakran rendezésre alkalmas, a szövegen túlmenő részletekre is kitérő ún. technikai forgatókönyv is készül, majd színészek közreműködésével a rádió-, illetőleg tévé-vevőkészülékek adottságaira tekintettel levő rendezésben sajátos hangjáték vagy televíziós játék születik, amely megjeleníti és a rendezésből folyó további elemekkel gazdagítja a felhasznált írói és zenei alkotásokat. Az ilyenfajta sugárzott mű tehát az alapul vett alkotás többszörös adaptációja.
- c) Az eredetileg is sugárzásra készített hangjátékok végső formájukban gyakran, a televíziós játékok minden esetben szintén többlépcsős szerzői munka eredményei. A televí-

³ Gyertyánfy: i. m. (1), a 29. §-hoz fűzött magyarázat.

⁴ Dr. Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1959.

⁵ Benárd Aurél, Timár István (szerk.): A szerzői jog kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1973.

ziós játék forgatókönyve esetleg már maga is televíziós célra írt novellára épül, majd a rendezés elképzelései szerint elevenedik meg a produkció audiovizuális jeleneteiben. Az eredetileg is sugárzásra szánt művek körében gondoljunk azonban a riportokra, publicisztikai munkákra, konferanszokra, tréfákra is, amelyek rendszerint ugyancsak egyéni szerzői alkotások.

A szerzői jogi jogirodalom tehát általában átdolgozásnak tekinti a jelen ügyben meghatározott azon esetet, amikor egy már megalkotott művön alapulóan születik meg a rádióra alkalmazás, és nem pedig eleve rádiójátékként kerül sor az adott alkotás létrehozatalára. Ahhoz azonban, hogy az átdolgozás eredménye szerzői jogi védelemben részesülhessen, az Sztj. 4. § (2) bekezdése alapján az is feltétel, hogy az egyéni, eredeti jelleggel bírjon. Nem a tevékenységből magából (pl. szerkesztés, rendezés) vagy a tevékenységet végző személyéből (pl. dramaturg vagy rendező) adódik tehát az átdolgozás szerzői minősége, hanem attól függ, hogy annak vizsgált eredménye teljesíti-e a szerzői jogi védelem megállapításához szükséges törvényi feltételeket.

Az SZJSZT-15/2006-os számú szakvéleményben már kifejtettek szerint „Szükségszerű követelmény, hogy a már meglévő mű átdolgozásával járó szerzői többlet önmagában is megfeleljen az egyéni, eredeti alkotás követelményeinek, hogy elkerülje a plágium vagy a mű merő csorbításának esetköreit. Alkotó tevékenysége alapján illeti az átdolgozót az eredeti szerző jogainak sérelme nélkül a mű megváltoztatott kifejezésén keletkező szerzői jog is.”

A kommentár szintén megvonja az átdolgozás határait: „... e határ egyrészt az eredeti vonást a műhöz nem adó változtatásoknál van (e határ alatt többszörözésről, esetleg plágiumról lehet szó). Másrészt az olyan műveknél, amelyekhez bár felhasználták egy másik mű azonos vagy hasonló formai elemét, de amelyekben ez többé már nem lényeges alkotórész. Ilyenkor az eredmény ... új szellemi tartalmú eredeti mű.”⁶

Az SZJSZT 31/2002-es szakvéleménye az irodalmi mű forgatókönyvvé történő átdolgozása kapcsán tartalmaz a jelen ügyben is analógia alapján irányadónak tekinthető megállapításokat. „Az Sztj. 4. § (2) bekezdése alapján átdolgozásnak, és mint az e körbe tartozó származékos műnek akkor tekinthetjük a forgatókönyvet, ha annak egyéni, eredeti jellege van. Önmagában a filmesítésből adódó szükségszerű, mintegy technikai változtatások még nem alapozzák meg az átdolgozás egyéni-eredeti jellegét.” Az e szakvéleményben kifejtettek annál is inkább irányadónak tekinthetők a hangjátékok szövegekőnyvei (forgatókönyvei) vonatkozásában, mert a vizuális világot szükségszerűen nélkülöző e műfaj esetében az egyéni, eredeti jelleghez szükséges eltérés lehetősége a megfilmesítés alapját képező forgatókönyvek esetéhez képest is korlátozottabb.

Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló Római Egyezmény (Kihirdette az 1998. évi XLIV. törvény) 3. cikkének a) pontja és a WIPO Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződés (WPPT, kihirdette: 2004. évi

⁶ Gyertyánfy: i. m. (1), p. 164–165.

XLIX. törvény) 2. cikkének a) pontja határozza meg, hogy szerzői jogi szempontból mi tekinthető előadóművészi teljesítménynek. E nemzetközi egyezmények az előadóművész fogalma alá tartozónak tekintik a színészeket, az énekeseket, a táncosokat és más olyan személyeket is, akik irodalmi vagy művészeti műveket megjelenítenek, énekelnek, elmondanak, szavalnak, eljátszanak vagy bármely más módon előadnak. A WPPT ezen túlmenően a művek *interpretációját* (a hivatalos magyar fordítás szerint tolmácsolását) végző személyeket is az előadóművész szerzői jogi fogalma körébe sorolja.

E meghatározások alapján az előadóművészeket megillető védelem kiterjedhet az eredeti művek rádióra alkalmazásában közreműködő rendezőre és a dramaturgra is, függetlenül attól, hogy az elkészült hangjáték előadásában közvetlenül észlelhetően nem vesznek részt. Közreműködésük révén (akár a szövegváltoztatásban, akár a felvétel során adott instrukciók alapján) az eredeti mű interpretálódva jut el a közönséghez, mely változásban tetten érhető teljesítmény élvezhet védelmet.

Az SZJSZT a színpadi művek színrevitele kapcsán vizsgálta már SZJSZT-3/2012-es szakvéleményében azt a kérdést, hogy a rendező (dramaturg) által az eredeti művön végrehajtott változtatások mennyiben eredményezhetik valamely mű szerzői jogi védelmet élvező átdolgozását, illetve kimondta, hogy ennek meg nem valósulása esetén szomszédos jogi védelemre tarthat igényt az eredeti mű színrevitelében közreműködő személy. Az e szakvéleményben kifejtettek megfelelően alkalmazandóak a jelen ügy megítélése során is.

A hivatkozott szakvélemény utal arra, hogy a rendező – általában a dramaturg bevonásával – változtat a színdarab szövegén annak színrevitelével összefüggésben. Kifejti, hogy bizonyos esetekben e változtatások az eredeti műhöz képest nem eredményeznek komolyabb eltérést, de bizonyos esetekben konkrét dialógusok, szerepek, egész jelenetek is kimaradhatnak a műből. A szakvélemény szerint „Amennyiben a színpadi mű szerző által leírt szövegén végrehajtott rendezői-dramaturgi változások érintetlenül hagyják a történetet, az azokat meghatározó fontos elemeket: jeleneteket, szereplői karaktereket, úgy a rendezés, illetve a rendezői koncepció megmarad az előadói interpretáció szintjén. Ha azonban a rendezés (illetve a dramaturgi munka) eredményeként az eredeti mű az alkotó tevékenység nyomán létrejött egyéni, eredeti elemekkel, történet-alakítással, új jelenetekkel, szereplői karakterekkel az eredeti mű által hordozott jelentésre kiható jelleggel módosul, változik, úgy a rendezés az eredeti mű átdolgozását valósítja meg. Ez utóbbi esetben az egyéni, eredeti többlet alkotáselemek tekintetében a rendező (dramaturg) munkája saját szerzői alkotótevékenységnek minősül.”

A rendező általi változtatások vizsgálata kapcsán a már hivatkozott 3/2012-es SZJSZT-vélemény kifejtette, hogy „annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy valamely színpadi mű előadásának rendezése a mű interpretációjának, tolmácsolásának, előadásának minősül-e, vagy pedig a mű többlet alkotáselemeket tartalmazó szerzői átdolgozásának tekintendő, figyelemmel kell lenni tehát a színpadi művek műfaji sajátosságaira, rendezői interpretációra való nyitottságára, továbbá arra is, hogy a színpadi mű alkotásjellegét nem

a szöveg önmagában fejezi ki, hanem a szöveg, a történet, a dramaturgiai séma, a szereplők karakterjegyei együtt határozzák meg.”

A kérdések megválaszolásához elengedhetetlenül szükséges a fentiekben kifejtett szempontok értékelése mind az eredeti mű rádióra alkalmazását lehetővé tevő szöveggönyv, mind pedig az e szöveggönyv alapulvételével végzett rendezői tevékenység vonatkozásában.

A tanács a Fővárosi Törvényszék első kérdésében szereplő „rádióra alkalmazás” tevékenység szerzői jogi szempontú megítélések a rendelkezésére bocsátott szöveggönyveket vetette össze azon eredeti kiadványokkal, melyek alapján azok készültek. (Bár a periratok között nem álltak a tanács rendelkezésére a szöveggönyvek alapját képező irodalmi művek, de mivel e művek alapulvétele a kérdés eldöntéséhez elengedhetetlen volt, így a tanács intézkedett ezek beszerzése iránt. Az egyes válaszoknál külön feltüntetjük a felhasznált irodalmi művek kiadóját és a kiadás évét.)

A Fővárosi Törvényszék 2. kérdésére történő válasz kialakításakor a tanács a már hivatkozott szöveggönyveket vetette össze a szintén a peranyag részét képező CD-lemezen rögzített hangfelvételekkel annak megítélése céljából, hogy a rendező közreműködése nyomán mennyiben változott meg a szöveggönyvhöz képest a ténylegesen rögzített rádiójáték.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület válasza a megkereső által feltett kérdésekre

Ad 1. Szerzői (alkotó-) tevékenységnek minősül-e az adott művek rádiós alkalmazása?

a) A szépirodalmi mű 1 és az annak alapján készített szöveggönyv összehasonlítása kapcsán a tanács a következő megállapításokat teszi.

A tanács álláspontja szerint a rádiós adaptáció alapjául szolgáló szöveggönyv a drámaként megalkotott eredeti mű szerkezete, történetvezetése vonatkozásában koncepcionális változtatásokat nem tartalmaz, annak szövegén komolyabb változtatást nem hajt végre. Az eredeti műben foglalt dialógusok tekintetében a szöveggönyv néhol rövidít vagy egyes elemeket elhagy, de ezek a mű tekintetében nem eredményeznek lényeges módosulást.

A lényegesebb változtatások a következőkben foglalhatók össze:

- a 2. jelenetben a szereplő 1 és a szereplő 2 közti párbeszédből bizonyos elemek kimaradnak (kb. egy bekezdés);
- a 10. jelenet végén az eredeti dráma szövegéhez képest a szöveggönyvben más a szereplő 3 megszólalásának tartalma;
- a 11. jelenetben a szereplő 2 és szereplő 4 közötti dialógus második része (kb. 20 sor) hiányzik, helyette szereplő 3 dúdol magában a mű végén található dalából kiragadott részt;
- a 13. jelenet elején a szereplő 3 és szereplő 2 közti párbeszéd eltérő a szöveggönyvben, valamint ugyanezen jelenet utolsó sorai elmaradnak a szöveggönyvből.

A színműben szereplő karakterek teljes mértékben megegyeznek a szövegmű karaktereivel.

A fentiek alapján a tanács álláspontja szerint az eredeti műhöz képest a szövegműben foglalt szövegmódosítások nem érik el azt a szintet, melynek eredményeként a szövegműben megtestesülő irodalmi mű egyéni, eredeti alkotásnak lenne minősíthető. Ezért ezek vonatkozásában nem állapítható meg szerzői jogi védelem fennállása. Az irodalmi mű hangjátékká történő adaptálásában történő közreműködés azonban szomszédos jogi védelmet élvezhet.

b) A szépirodalmi mű 2 és az annak alapján készített szövegmű összehasonlítása kapcsán a tanács a következő megállapításokat teszi.

A szövegmű szépirodalmi mű 2-höz képest lényeges strukturális változtatásokat hajt végre. A nagyobb terjedelmű szépirodalmi mű 2-t lényegesen rövidebb formába sűrítő szövegmű nem a szépirodalmi mű 2 pusztán lerövidítését célozza, hanem a szépirodalmi mű 2-t rádióra alkalmazó alkotói értelmezés szerinti lényegét foglalja össze.

A szövegmű írója a nyitányt a szépirodalmi mű 2 szerkezetét elhagyva, a 10. fejezetben olvasható jelenettel helyettesíti, de a szöveg a későbbiekben is felhagyja a szépirodalmi mű 2 történetvezetésével, és csupán képeket idéz fel a szépirodalmi mű 2-ben más és más helyen szereplő jelenetekből.

A szépirodalmi mű 2-ben szereplő karakterek közül nem valamennyi, hanem csak a szövegmű készítő által lényegesnek tartott karakterek szerepelnek a szövegműben.

A szépirodalmi mű 2 történetvezetését nem követi a szövegmű, ahogyan címe is mutatja, csupán életképeket emel ki abból. Bár a szövegmű írója nem tesz hozzá a történet szempontjából lényegesnek mondható elemeket a szépirodalmi mű 2-höz, de a struktúráján végrehajtott változtatások, a szövegéből történő, önálló koncepció mentén megvalósított kiemelések egységet alkotva egyéni-eredeti jellegű kölcsönöznek a szövegműnek.

A fentiekre való tekintettel a tanács véleménye szerint szerzői jogi védelem illetheti meg a szépirodalmi mű 2-ből készített rádióra alkalmazás szövegművét.

c) A szépirodalmi mű 3 vonatkozásában nem állt a tanács rendelkezésére a rádiójáték alapját képező szövegmű.

A tanács az e kérdésre történő válaszadás érdekében a ... című kötetben szereplő szépirodalmi mű 3-mal vetette össze a per iratai között rendelkezésére bocsátott CD-n szereplő, azonos címmel felvett rádiójátékot.

Bár a szövegmű nem állt a tanács rendelkezésére, de a szépirodalmi mű 3 és a hangjáték összehasonlítása vonatkozásában lehetőség nyílt annak vizsgálatára, hogy a hangjáték a szépirodalmi mű 3 egyéni-eredeti jellegű átdolgozásának tekinthető-e, avagy ettől eltérően annak csak szomszédos jogi védelem keretében védelmet élvező interpretálását valósítja meg az adaptáció.

A szépirodalmi mű 3-ban foglalt struktúrához, történetvezetéshez képest a rádiójáték cselekménye lényeges változtatást nem foglal magában. A hangjáték párhuzamosan követi a szépirodalmi mű 3 cselekményét, a szépirodalmi mű 3-ban foglalt leírások is lényegüket illetően elhangzanak a rádiójáték narrátora, elbeszélője szájából. A szöveggönyv nagy részében szóról szóra követi a szépirodalmi mű 3-t, annak mind leíró, mind pedig párbeszédekben testet öltő részeit. Az eredeti műben foglalt dialógusok tekintetében a szöveggönyv csak néhol rövidít vagy egyes elemeket elhagy, de ezek a mű tekintetében nem eredményeznek alapvető változtatást:

- a szépirodalmi mű 20., 22., 23., 24. oldalához képest a hangjátékban kimaradnak egyes sorok, illetve ezek sorrendje, tartalma részben kisebb mértékben változik;
- a szépirodalmi mű 28–29. oldalai között, illetve a 30., 30–31., 35., 40–41., 61–62., 81–82. oldalon hosszabb bekezdések elmaradnak;
- a 42–46., 52–54., 69–70. oldal közötti részek nem szerepelnek a CD-n szereplő hangjátékban.

Egyetlen jelentős eltérés az eredeti műben foglaltakhoz képest, hogy bizonyos esetekben a mű leíró részei, valamint a főszereplő belső gondolatai az elbeszélő hangján szólalnak meg, máshol azonban a főszereplő mintegy vitatkozni kezd az elbeszélővel, mintha az is a történet élő, megszemélyesített szereplője volna. E megoldás azonban lényegében még a mű tolmácsolásának körébe tartozó változtatást valósít meg, és nem eredményezi a rádiójáték egészének önálló, egyéni eredeti jellegű létrejöttét.

A hangjátéknak az eredeti irodalmi művel történő összevetése alapján megállapítható lehet tehát, hogy az utóbbi hangjáték nem tekinthető a szépirodalmi mű 3-tól elkülönülő egyéni, eredeti jellegű alkotásnak. A hangjátékban testet öltő alkotói tevékenységek, így a párbeszéd hangulatát aláfestő zene és egyéb hangok, illetve a már említett elbeszélő–főszereplő közötti dialógusok a mű interpretációjának, tolmácsolásának, illetve előadásának szintjén nem mutatnak túl, így szerzői jogi védelmet nem keletkeztetnek, de a hangjáték rendezése vonatkozásában a szomszédos jogi védelem megállapítható lehet.

Ad 2. Szerzői (alkotó-) tevékenység-e az adott művek rádiós rendezése?

a) A szépirodalmi mű 1 alapján készített szöveggönyv összehasonlítása az azonos címmel készített hangfelvétellel:

A rendezés a szöveggönyvben foglalt struktúrát, történetvezetést, karaktereket, párbeszédet lényegében változatlanul tartalmazza. A szöveggönyvhöz képest megvalósított legjelentősebb eltérés, hogy a rádiójáték 8. jelenete után a szöveggönyv szerinti 11. jelenet következik, melyet aztán az egyes jelenetek változatlan sorrendben követnek.

A rendezés a szöveggönyvben leírt helyszínekkel, hangulatokkal kapcsolatos koncepciót lényegi változtatás nélkül ülteti át a csupán hangok közvetítését lehetővé tevő rádiójátékok esetében értelmezhető előírásokba. Ezen interpretáció során egyéni, eredeti jellegűnek te-

kinthető változtatásokat nem hajt végre, a szépirodalmi mű 1-ben szereplő helyszínek és az eredeti mű sajátos hangulata a szöveggönyvben rögzített, de immár hangok tekintetében előírt utasítások – mint a buszokon az ajtók záródását jelző sípoló hangoknak az eredeti műben és a szöveggönyvben egyaránt szereplő vissza-visszatérése – lényegében változatlanok maradnak. A hangjáték fináléjában a dal megzenésített változatát jelentő mű egyéni, eredeti jelleggel bírhat, de a szerzői jogi védelem következtében létrejövő jogosultságok e mű megalkotóját, és nem a rendezőt illetik.

A fentiek alapján a tanács álláspontja szerint a rendezői közreműködést szomszédos jogi jellegű védelem illetheti meg, szerzői jogi oltalom azonban nem.

b) A szépirodalmi mű 3-ból készített szöveggönyv összehasonlítása az azonos címmel készített hangfelvétellel:

A szöveggönyvben foglaltakhoz képest a rendező közreműködése révén megszülető hangjáték lényeges történetvezetési, strukturális, koncepcionálisnak tekinthető változtatásokat nem tartalmaz. A szöveggönyv leírt szövegén végrehajtott és a hangjátékban hallható változások érintetlenül hagyták annak meghatározó fontos elemeit, a jeleneteket, a szereplői karaktereket, és az utasítások tartalmi, formai, műfaji kereteit nem lépték át. Az alkalmazott dalbetétek, hangok, a szöveggönyvben is célzott hangulatok hangi világba történő átültetését szolgálják.

A dialógusok szövege is lényegében a szöveggönyvvel megegyező, a szöveggönyv 8. és 10. oldala között történt csak hosszabb kihagyás a hangjátékban.

A fenti megállapításokra tekintettel a rendezés, illetve a rendezői koncepció a tanács álláspontja szerint megmarad az előadói interpretáció szintjén, így vonatkozásában a szerzői jogi védelem nem állapítható meg, de azt a szomszédos jogi oltalom megillesheti.

c) A szépirodalmi mű 3 című rádiós rendezés vonatkozásában a tanács utal az 1. kérdésben e mű vonatkozásában kifejtettekre. Tekintettel arra, hogy a hangjáték az eredeti kisregényhez képest nem tartalmaz alapvető jellegű változtatásokat, így a tanács véleménye szerint a rendezői közreműködést szomszédos jogi jellegű védelem illetheti meg, de szerzői jogi oltalom nem.

Ad 3. Egymástól elkülöníthető-e e folyamat két fentebbi fázisa, a rádióra alkalmazás, illetőleg a rendezési tevékenység a szerzői jogi szabályok alapján külön-külön értékelhető tevékenység?

Az adott ügyhöz hasonló esetekben megvalósuló rádióra alkalmazás során a gyakorlat szerint általában a dramaturg a rendezővel együttesen hajt végre változtatásokat a későbbi rádiójáték alapját képező eredeti művön (színdarab, novella kisregény stb.) Tevékenységük összehangolása arra tekintettel történik, hogy a művel kapcsolatos rendezői koncepciót már a rádiójáték alapját képező szöveggönyv tükrözhesse, s ne váljon szükségessé a rendezés

során az attól történő lényeges eltérés. Az általános gyakorlattól elérően azonban lehetséges, hogy adott esetben a rádiójáték alapját képező szöveggönyv elkészítése (a kérdéses esetben a rádióra alkalmazásként megjelölt tevékenység) és az ennek alapulvételével történő rendezési tevékenység egymástól függetlenül valósuljon meg. Ebben az esetben a rendező a szöveggönyv alapján valósítja meg a rendezést és a szöveggönyvvel összhangban vagy attól lényegesen eltérő rendezői koncepció mentén működik közre a rádiójáték felvételekor az előadóművészek instruálása, a felhasznált zeneművek és egyéb hangok felvételben történő alkalmazása mikéntjének meghatározása során. Ez utóbbi esetben a rádióra alkalmazás szöveggönyve és a rendezés nyomán létrejövő tényleges hangjáték összevetése révén azonosíthatóak be azon különbségek, melyek e két tevékenység elhatárolását lehetővé teszik.

E kérdés eldöntését nagyban elősegítheti, ha a rendező írásban is készített úgynevezett rendezői koncepciót, mely a rendezővel kötött szerződés előfeltételét is képezheti. E koncepció célja, hogy tartalmazza azon utalásokat, melyek a rendező szövegváltoztatási szándékára, továbbá egyéb rögzített tárgyi körülmények esetében irányadó eltérő elképzeléseire utalnak. (A jelen ügyben ilyen koncepció nem állt a tanács rendelkezésére.)

Amennyiben a rádióra alkalmazás alapját szolgáló szöveggönyv elkészítése és az ezen alapuló hangjátékrendezés az előzőekben kifejtett vizsgálat alapján elhatárolt tevékenységeknek minősíthetők, és az ezek révén megvalósított változások egyéni, eredeti jelleggel bírnak, szerzői jogi alkotótevékenységnek minősülésük külön-külön, önállóan is megállapítható lehet. A változtatások egyéni eredeti jellegének a rádióra alkalmazás során létrejövő szöveggönyv esetében a rádiójáték alapját képező eredeti műhöz (színdarab, novella kisregény stb.) képest kell megállapíthatónak lennie, a rádiójátékban testet öltő rendezői közreműködés esetén pedig e követelmény mind az eredeti műhöz, mind pedig a szöveggönyvhöz képest tett változtatások vonatkozásában irányadó.

Abban az esetben, ha az egyes alkotói tevékenységek közösen eredményezték a szerzői műnek minősíthető egyéni, eredeti jellegű alkotást, akkor felmerülhet az Szjt. 5. § (1) bekezdésének alkalmazása.

Ad 4. Vizsgálandó, hogy rádiójátékok esetében lehet-e együttesen létrehozott műről beszélni.

Tekintettel arra, hogy az alábbiakban kifejtett indokokra figyelemmel egyik hangfelvétel sem minősíthető együttesen létrehozott műnek, a tanács valamennyi mű vonatkozásában egységes választ ad a 4. kérdésre.

A rádiójátékok abban az esetben minősülhetnek együttesen alkotott műveknek, ha azok megfelelnek az Szjt. 6. §-ában foglalt valamennyi követelménynek. „Csak akkor lehet az Szjt. 2001-es első módosításával („szabványok”) beiktatott példaként említett nemzeti szabványoktól eltérő műre a 6. §-t alkalmazni, ha az alapul fekvő tényállás megfelel a 6. § (2) be-

kezdésének, és más, a 6. §-nál a tényálláshoz közelebb álló szabály nincs.”⁷ E megközelítést támasztja alá az SZJSZT-2/2005-ben kifejtett érvelése is.

A konkrét ügy által érintett egyik hangfelvétel vonatkozásában sem állapítható meg a 6. § alkalmazhatósága a következők miatt.

A hangfelvételek nyilvánosságra hozatalát nem a saját nevében tette meg a sugárzó szervezet, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták. Valamennyi hangfelvétel esetében azok „lekonferáló” részében megemlítésre kerül ugyanis, hogy azok rádióra alkalmazása és rendezése kinek tulajdonítható, a nyilvánosságra hozatal tehát bár a gazdasági társaság *által* történt, de nem az *ő nevében*.

Azon feltétel, hogy a mű megalkotásában az együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesüljenek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni, szintén nem teljesül. A tanács rendelkezésére bocsátott iratok és a már hivatkozott lekonferáló szövegek tartalma alapján beazonosítható, hogy a rádióra alkalmazás szöveggönyvének írói és a hangfelvételeken szereplő hangjátékok ettől való eltérését szolgáló rendezői adaptációk megalkotói mely személyek voltak. Azt, hogy e tevékenységek mely személyeknek tulajdoníthatók, a felek – a rendelkezésünkre álló iratok alapján – nem vitatták.

A fentieket kiegészítve megjegyezhető, hogy bizonyos hangfelvételek esetében nem állapítható meg egyértelműen a szerzői minőség sem a rádióra alkalmazási, sem pedig a rendezői tevékenység vonatkozásában, mely körülmény következménye, hogy e tevékenységek nem eredményezték szerzői jogilag műnek minősíthető alkotások létrehozását. Szerzői mű hiányában pedig eleve kizárt az együttesen megalkotott művé történő minősítés.

Dr. Polyák Gábor, a tanács elnöke
Dr. Lábod Péter, a tanács előadó tagja
Dr. Szikora János, a tanács szavazó tagja

Összeállította: Barsvári Tímea

⁷ Gyertyánfy: i. m. (1), a 6. §-hoz fűzött magyarázat.